

Život a svět BB ve skocích... ať hovoří data!

Vilém II. (1890–1918)

- císař Vilém II. chtěl hrát v politice aktivní roli a nahradit kancléře Otto von Bismarcka, kterého odvolal z jeho postu
- nebyl ale pro politiku nadaný
- začal rozvíjet koloniální politiku, která vedla k 1. světové válce
- po nástupu na trůn razil pokrokovou sociální politiku „Nový kurs“, která měla oslabit pozici sociální demokracie a jejího revolučního programu; sociální demokraty neoslabil, ale vyvolal protest konzervativních sil Svazu zemědělství
- 9. listopadu 1918 po prohrané světové válce abdikoval a odešel do exilu

SPD – sociální demokraté

- jejímu ustanovení v roce 1890 předcházela činnost dělnických spolků a stran
- ve volbách v roce 1890 získala největší počet hlasů, ale zůstala v opozici; ve volbách roku 1912 se stala nejsilnější poslanceckou frakcí v Říšském sněmu
- masová strana s pevným členstvím a přísnou organizací
- jako emancipační a kulturní hnutí vyvinula vlastní subkulturu se sociálními a kulturními zařízeními (dětské školky, sportovní a pěvecké spolky, konzumní jednoty, spořitelní a stavební spolky, vzdělávací organizace, divadelní návštěvnické organizace – Freie Volksbühne Berlin)
- z řad SPD vzešel první poválečný prezident Německa Friedrich Ebert (v úřadu 1919–1925)

tradiční militarismus po 1. světové válce

- úspěchy na válečných frontách vynesly do popředí 2 generály Paula von Hindenburga (1847–1934) a Ericha Ludendorffa (1865–1937)
- Ludendorff byl přívržencem pravicových uskupení, krátce se přidružil k Hitlerovi a účastnil se jeho neúspěšného mnichovského puče v roce 1923
- Hindenburg, přívrženec monarchie, se v roce 1925 stal německým prezidentem
- v roce 1933 jmenoval Hitlera kancléřem, původně nechtěl, ale konzervativní skupiny velkoagrárníků a finančníků se zasadily o jeho jmenování
- Brecht nástup Hitlera zachytil ve hře *Zadržitelný vzestup Artura Uie*

Výmarská republika (1918–1933)

- po abdikaci císaře přestalo de facto existovat Německé císařství
- byla vytvořena prozatímní vláda Rada lidových pověřenců, kterou tvořili politici nejsilnější strany SPD, v čele s Friedrichem Ebertem, a politici USPD
- po volbách byla 10. února 1919 ustanovena Výmarská republika, první demokratická státní forma na území Německa
- od počátku byla republika zatížena řadou problémů – prohraná válka, válečné reparace, územní ztráty (Porýní, část Polska), ztráta velmocenského postavení, extrémní uskupení na pravici a levici

- 3 období Výmarské republiky:
  - 1918–1923 toto období provází permanentní vzpoury na hranici občanské války, reparace, obsazení Porúří Francií, inflace a zhroucení měny
  - 1923–1929 *Stresemannova éra* hospodářského zotavení a konsolidace, Německu byly upraveny reparace, v roce 1926 bylo přijato do Společnosti národů
  - 1929–1933 hospodářská krize a rekordní nezaměstnanost, radikální extremistické strany na obou stranách politického spektra získávají nové přívržence
- extremistická politická uskupení, odmítající parlamentní demokracii, byla velmi aktivní po celou dobu existence Výmarské republiky

(hyper)inflace 1923

- hodnota marky vůči 1 dolaru:

1914

4,20 marky

1919

14 marek

1922

191,80 marek

1923 (leden)

17 972 marek

1923 (srpen)

4 620 455 marek

15. listopad 1923

4,2 bilionů marek

- měnová reforma
- zavedení nové měny – rentová marka v roce 1923

hospodářská krize 1929

- USA – 25. října 1929 zhroucení newyorské burzy, tzv. černý pátek
- vzrůstající nezaměstnanost v Německu

1929 1,6 milionů

1931 4,3 milionů

1933 6 milionů

Bundesarchiv, Bild 183-B0027-0001-800
Foto: o. Ang. | 1930

- hospodářské poměry a zákonitosti Brecht zkoumal ve hře *Svatá Johanka z jatek*

radikální levice

- sociální demokracie (SPD) nebyla jediným levicovým uskupením
- USPD – Nezávislá sociální demokracie, odštěpila se od SPD v roce 1917
- Svaz Spartakovců – odštěpil se od SPD v roce 1916, na chvíli se spojil s USPD, v lednu 1919 se Spartakovci odtrhli od USPD a založili německou komunistickou stranu KDP
- v čele Spartakovců Rosa Luxemburgová a Karl Liebknecht
- Spartakovci usilovali o vytvoření Republiky rad po sovětsko-ruském vzoru, ale směřovali spíše k demokratickému komunismu:

Svoboda pouze pro přívržence vlády, pouze pro členy jedné strany... není žádná svoboda. Svoboda je jen tehdy svobodou, zaručuje-li svobodu i jinak smýšlejícím. (Rosa Luxemburgová)

revoluční zima 1918/1919

- 7. listopadu 1918 propuklo povstání námořníků v přístavních městech, které přeskočilo jako revoluční jiskra do téměř všech německých měst (výročí ruské revoluce 1917)
- povstání bylo na příkaz sociálně-demokratické vlády vojensky potlačeno, což rozbilo jednotu SPD a USPD
- Svaz Spartakovců vedený Liebknechtem a Luxemburgovou chtěl dovést revoluci do konce a předat moc dělníkům a vojenským radám – *Republiky rad*

- leden 1919 – povstání Spartakovců v Berlíně, které bylo krvavě potlačeno na příkaz sociálního demokrata Noskeho sbory dobrovolníků Freikorps

- 15. ledna 1919 byli Rosa Luxemburgová a Karl Liebknecht zatčeni a cestou do vězení zavražděni důstojníky Freikorps

povstání Spartakovců – ve hře
Bubny v noci

Fronttruppen Freikorps Reichswehr

Freikorps během
Kappova puče
- krajně
pravicová
polovojská
organizace
zrušená v roce
1920

Fronttruppen během povstání
v listopadu 1918

Spartakovci
(1919)

Reichswehr – oficiální armáda
Výmarské republiky (1926)

a váleční invalidé...

vojenské puče

Kappův puč – v Berlíně v březnu roku 1920

- legitimní vláda vyzvala obyvatelstvo k odporu a neposlušnosti (generální stávka); k pučistům se nepřidaly další politické síly
- po čtyřech dnech pučisté uznali svou prohru a bývalý generál Wolfgang Kapp uprchl do zahraničí

Hitlerův puč – v Mnichově v listopadu roku 1923

- zde se zformovala NSDAP
- Hitler chtěl pochodovat z Bavor na Berlín jako Mussolini na Řím na podzim 1922
- rozeznáni policií a Hitler byl zatčen

Komintern

- komunistická uskupení byla v Německu nejednotná, což vadilo Moskvě (Leninův spis *Dětská nemoc levičáctví v komunismu*, 1922)
- KDP pod vedením Ernsta Thälmana (od roku 1923) byla již zcela podřízena Moskvě – to umožnilo moskevskému vedení monopolizaci idejí komunismu v jednotlivých evropských státech
- nástup Stalina po Leninově smrti (1924) mění sovětskou politiku; z předchozího „exportu“ revoluce do evropských zemí přechází k obraně země Sovětů
- v roce 1928 vyhlásil Stalin nové politické směřování komunistických stran sdružených v Kominterně – boj proti fašismu a proti sociální demokracii, což znemožnilo vytvoření protifašistické fronty v Německu (tzv. Třetí období)

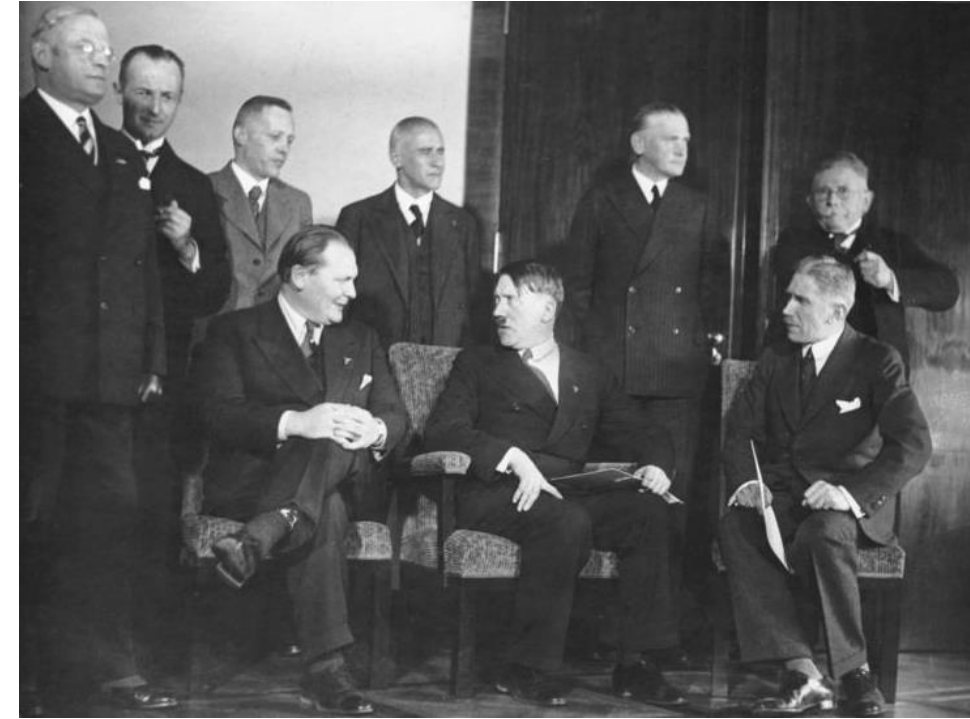
- součástí programu bylo propagandistické využití divadla pro revoluční boj – vedlo k aktivizaci dělnických amatérských divadel a proměnu jejich repertoáru
- „školení“ evropských komunistů v Rusku
- založení kulturní organizace MORT v Moskvě – ve 30. letech vedena Erwinem Piscatorem
- toto směřování změnil Stalin v roce 1935, ve strachu z nástupu Hitlera k moci, kdy vyhlásil společný boj proti fašismu všech levicových sil, tj. včetně sociální demokracie (viz Lidová fronta ve Francii)
- pod vlivem programu Kominterny vznikly Brechtovy hry *Matka (podle Gorkého)*, lehrstücky *Opatření, Výjimka a pravidlo*

Třetí říše

- 30. ledna 1933 – Hitler jmenován kancléřem
- 27. února 1933 – požár Říšského sněmu
- 10. května 1933 – pálení knih nacisty

- v noci z 9. na 10. listopadu - „Křišťálová noc“, de facto státem organizovaný pogrom na židovské obyvatelstvo

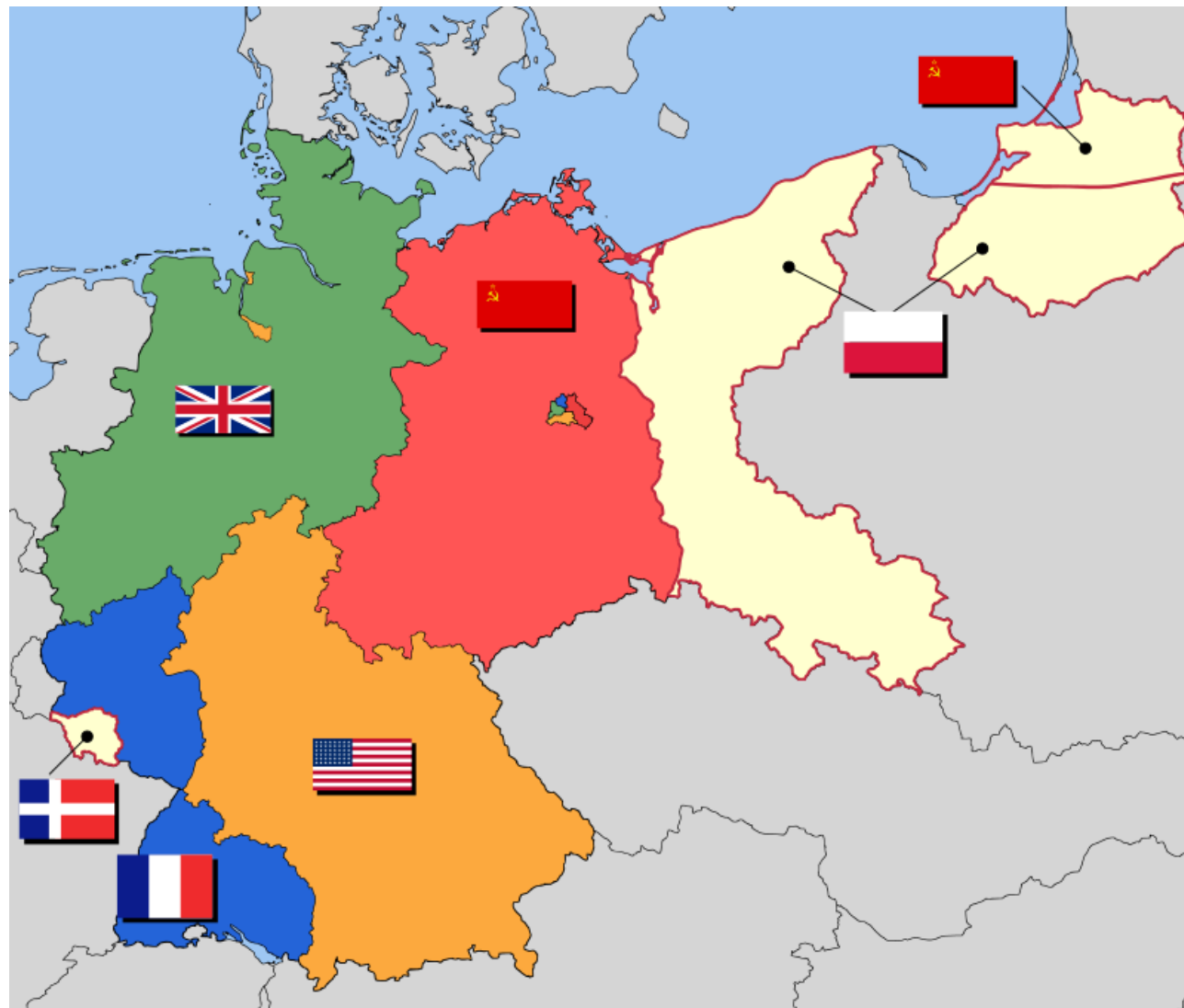

Brecht v emigraci

Nultá hodina - 1945

- 4 okupační zóny
americká
britská
francouzská
sovětská
- Německá demokratická republika byla vyhlášena dne 7. října 1949
- komunistická strana KDP proměněna na SED pohlcením sociálních demokratů

nespokojenosti v NDR

- povstání dělníků v NDR v červnu roku 1953
- krvavě potlačeno ruskými tanky 17. června 1953

Brechtova reakce: *Není-li vláda spokojena se svým lidem, má si zvolit jiný.*

- uprchlíci z NDR – útěky statisíce lidí zastavila až berlínská zeď v roce 1961